

УДК 316.4.06:4.314

Л. В. КАЛАШНІКОВА, В. О. ЧОРНА

АКТИВІЗАЦІЯ ТРУДОМІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЧНОМУ ФУНКЦІОНУВАННЮ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ

У статті визначено причини й чинники активізації трудовіміграційних процесів, обґрунтовано появу нової п'ятої хвилі трудової міграції, детермінованої соціально-політичними та економічними передумовами. Схарактеризовано сучасні тенденції трудової міграції Півдня України на основі здійснення аналізу статистичних даних щодо міграційного руху населення, функціонування ринку праці, чисельності й складу населення за 2010–2016 рр. На основі отриманих даних доведено наявність тенденцій збільшення обсягів внутрішньої міграції за рахунок зменшення зовнішньої, переважання маятникових, сезонних переміщень, переважно центробіжного спрямування, за рахунок розвитку сільськогосподарської, рекреаційно-туристичної сфер.

Ключові слова: трудова міграція, трудовіміграційні процеси, специфіка регіону, внутрішні трудові переміщення, наслідки трудової міграції.

Провідна економічна функція трудової міграції полягає в забезпеченні необхідного рівня територіальної мобільності працездатного населення на ринку праці, оновленні структури й складу робочої сили, підтримці відповідності між попитом і пропозицією на ринках праці. Крім економічної, міграція трудових ресурсів виконує також соціальну функцію, що полягає в підвищенні життєвого рівня, зміні соціального статусу працівника, можливості більш повної реалізації особистісного потенціалу. На міграційну рухливість працездатного населення впливає цілий комплекс чинників: економічних, соціальних, природно-кліматичних, екологічних, демографічних, етнічних, політичних. Усі вони взаємопов'язані, впливають на територіальні переміщення не ізольовано, а інтегрально. Посилення дії тих чи інших чинників у певні проміжки часу зумовлює особливості трудовіміграційних процесів.

Вивченню міграції загалом та трудової міграції зокрема присвячено багато праць вітчизняних науковців різних галузей науки. Серед теоретичного доробку українських міграцієзнавців заслуговує на увагу концепція просторової самоорганізації населення І. Прибиткової. І. Майданік у своїх працях здійснив аналіз та створив науково обґрунтовану концепцію розвитку трудових міграцій населення України, зокрема, запропонував типологізацію соціальних ризиків трудової міграції [12]. У межах монографічного дослідження Е. Лібанова, О. Позняк та О. Малиновська вивчали перебіг зовнішніх трудових міграцій у контексті загальної соціально-економічної ситуації на основі відомостей державної статистики та спеціальних вибіркового обстежень [8]. О. Хомра, М. Ожеван, Т. Петрова, В. Нагорний, О. Примак здійснили об'єктивний науковий аналіз проблем, пов'язаних із процесами виникнення й розвитку трудових міграцій громадян України в

історичному, правовому, соціально-економічному, суспільно-політичному аспектах міграційних процесів [11]. Інтерес з боку соціологів до трудової міграції зростає, про що свідчать численні дослідження, актуальність проведення визначається покладанням великих сподівань представників суміжних галузей наукового знання, які, усвідомлюючи складність, багатозначність трудовіграційних процесів, їх наслідки для сучасного суспільства, акцентують увагу на ролі конкретних індивідів у формуванні й розвитку нових соціальних структур і процесів.

Мета статті – з'ясувати стан, динаміку трудовіграційних процесів і схарактеризувати їх вплив на функціонування соціуму Півдня України.

Соціально-економічна криза й напружена політична ситуація в країні стали причиною появи нової п'ятої хвилі міграції: до традиційних заробітчачан приєдналися біженці й середній клас. Назва «п'ята хвиля» доволі умовна й суперечлива з теоретичної точки зору, її виникнення спричинене наявними нинішніми міграційними тенденціями. Якщо вести відлік із часів існування й розпаду Австро-Угорської імперії, до складу якої входила частина Західної України, а також Російської імперії, то перша хвиля міграції в часовому проміжку припадає на кінець XIX – початок XX ст. Саме в цей період відбувалося масове переселення трудових мігрантів на територію Канади, Кубані, Сибіру, Далекого Сходу. Потім була друга хвиля політичної міграції після революції 1917 р., третя – за часів Другої світової війни, четверта – після розпаду СРСР у 1990-х рр. Перша хвиля зумовлена суто економічними причинами, друга й третя – мали яскраво виражений політичний підтекст, четверта – знову суто економічний характер, натомість нинішня п'ята хвиля зумовлена скоріше політичною ситуацією, хоча й не виключає економічної детермінації. У 2008–2009 рр. відчувалося певне затишшя у сфері зовнішніх переміщень, спостерігалось певне скорочення кількості прибули/вибулих порівняно з попередніми роками. Можна припустити, що причиною тому є загострення світової фінансово-економічної кризи, негативні наслідки якої спричинили зниження рівня міграційної рухливості населення України в цей період.

На думку І. Кукурузди, Т. Ромащенко, до причин і чинників, що активізували участь України в міжнародних трудовіграційних процесах, зокрема, відтік українців, потрібно зарахувати: невідповідність між рівнем оплати праці та фактичною вартістю життя в державі; значний розрив у рівнях оплати праці в Україні та за її межами; виникнення безробіття та вимушеної неповної зайнятості населення, спричинене, насамперед, деіндустріалізацією, а також перманентне падіння попиту на представників окремих професій; масштабне зубожіння, стрімке зниження рівня життя населення в окремих депресивних регіонах країни, зокрема в сільській місцевості та всередині окремих соціальних груп; постійне зростання рівня майнового розшарування, фактична відсутність середнього класу; монопольне становище роботодавців, які, з одного боку, не зацікавлені в підвищенні

заробітної плати та забезпеченні належних соціальних гарантій для робочої сили, з іншого – сприяють максимальній тінізації національного ринку праці; неефективна політика держави на шляху формування конкурентних переваг зайнятості в Україні, створення умов для легалізації праці; позитивний досвід працевлаштування за кордоном, наявність стійких міграційних мереж [4].

Міграційні потоки з України після Євромайдану стрімко активізувалися, тільки в Польщі право на постійне чи тимчасове проживання отримали 247 тис. українців – на 60% більше, ніж рік тому. У середньому по країнах Європейського Союзу цей показник збільшився на 30% [10]. Але, зважаючи на останні події, пов'язані з прибуттям мігрантів з країн Африки й Близького Сходу, що спантеличили Європу, передусім, своєю масовістю (за оцінками ООН, у 2015 р. до ЄС прибуло близько 1 млн нелегальних мігрантів [2], з початку 2012 р. кількість сирійських біженців зросла більше ніж у 30 разів: з 23,4 тис. на кінець 2012 р. до 799,9 тис. на кінець 2015 р. [2]), темпи міжнародної міграції в Україні найближчим часом знову призупиняться, натомість найімовірніше знову активізується внутрішня міграція.

За даними модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції, що проводили співробітники Державної служби статистики, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАНУ за підтримки Міжнародної організації праці у 2013 р., було здійснено територіальну диференціацію трудовіграційних процесів в Україні. Обчислення рівня участі населення віком 15–70 років у трудових переміщеннях дало змогу оцінити інтенсивність трудових міграцій у регіонах країни. Зокрема, було виявлено, що друге місце за інтенсивністю трудової міграції населення посідає Південь України (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим, м. Севастополь), поступившись Західному регіону (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області). Також було з'ясовано, що більша частина зовнішніх трудових міграцій в Україні має циклічний та сезонний характер – один трудовий мігрант за період спостереження здійснив у середньому 3 виїзди на заробітки за кордон, середня тривалість перебування за межами країни (під час останньої трудової поїздки) становила 5 місяців. Із загальної кількості мігрантів майже половина (45,9%) здійснили по одній поїздці, 43,5% – декілька поїздок на рік, 7,3% виїздили один і більше разів на місяць [1].

Для сучасної ситуації у сфері трудової міграції характерне послаблення впливу економічних передумов, натомість дія інших чинників стрімко посилюється. Активізація трудовіграційних процесів пояснюється не лише мізерною заробітною платою, а наявністю систематичних порушень чинного трудового законодавства, відсутністю належних умов для кар'єрного просування. Диспропорція на ринку праці України призводить до того, що випускники ВНЗ не можуть знайти місце роботи, що відпові-

дало б їх кваліфікації, як наслідок – вони поповнюють лави трудових мігрантів.

Спробуємо схарактеризувати сучасні тенденції трудової міграції Півдня України, здійснивши аналіз статистичних даних щодо міграційного руху населення, функціонування ринку праці, чисельності й складу населення за останні роки. У 2010–2015 рр. рівень зайнятості працездатного населення в середньому в регіоні залишався незмінним і коливався в інтервалі від 65,53% до 67,03% від загальної кількості населення віком 15–70 років, найбільшого значення цей показник набув у 2012 р., найменшого – у 2014 р. Так, в Одеській області показник зайнятості працездатного населення не перевищує 66,7%, тоді як у Миколаївській його максимальне значення дорівнює 68,8%, у Херсонській – 66,9%. Чисельність безробітного населення працездатного віку у відсотковому співвідношенні від загальної кількості населення працездатного віку в Одеській області коливається в інтервалі від 5,7% до 7,0%, аналогічні показники в Миколаївській області набувають значень у проміжку 7,8–9,4%, тоді як у Херсонській вони мають максимальні значення, змінюючись у межах від 9,1% до 10,4%. Відстежуючи динаміку чисельності безробітного населення, зазначимо, що останні роки суттєвих змін в Одеській та Миколаївській областях не відбулось, а от у Херсонській області спостерігається значне збільшення кількості зареєстрованих безробітних, зокрема у 2015 р. [5; 6; 7].

Аналіз щомісячної динаміки кількості безробітних та потреби підприємств у працівниках на заміщення вакантних посад свідчить про наявність сезонних особливостей цих показників. Крім того, вивчення щомісячних індикаторів міграційного руху доводить припущення про специфіку регіону, пов'язану з тимчасовими маятниковими, сезонними трудовими переміщеннями осіб, зайнятих у сільськогосподарській, рекреаційних сферах. Зокрема, найбільша потреба підприємств у працівниках упродовж 2010–2015 рр. підвищувалася в період з травня до жовтня. Натомість кінець і початок року зазвичай, це грудень-лютий, були найтяжчими для працівників у плані пошуку робочих місць [5; 6; 7].

Значення показника навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне робоче місце в Одеській області коливається в інтервалі від 2 до 9 осіб, набуваючи мінімального значення у вересні-жовтні 2011 р. У Херсонській області аналогічний показник варіює в межах від 3 до 35 осіб, найвище навантаження спостерігалось в грудні 2015 р., що свідчить про посилення тенденції пошуку робочих місць наприкінці календарного року. У Миколаївській області, де активніше розвивається виробнича сфера порівняно з іншими областями регіону, динаміка зміни показника навантаження зареєстрованих безробітних на одне вільне місце має дещо відмінний характер. Так, цей показник змінює своє значення від 7 до 21, набуваючи мінімального значення в серпні-жовтні 2011 і 2013 рр., максимального – у лютому 2011 р.

Порівнюючи сальдо міграції окремих субрегіонів з кожним «міграційним партнером» того самого рівня, можна зробити висновки, що Одеська

область є лідером міграційного обсягу, маючи додатній приріст порівняно з Миколаївською та Херсонською областями. Як бачимо, Одеському субрегіону за силою міграційного тягіння поступаються інші області, хоча згідно зі статистичними даними, починаючи з 2013 р. він втрачає позиції лідера, натомість Миколаївська й Херсонська області є скоріше регіонами, що «віддають» населення. Більшу частину міграційного потоку приймають обласні центри. Найпривабливішими для мігрантів є обласні центри, зокрема м. Одеса. Аналіз соціально-просторової спрямованості міграційних потоків свідчить про наявність прямої залежності від розмірів середньомісячної заробітної плати. З іншого боку, якісний аналіз даних засвідчує, що внутрішня міграція в регіоні має урбаністичний характер, тобто найпоширенішим видом міграції є переміщення, що вирізняються зміною типу поселень – з сільської місцевості до міської. Про це свідчать дані статистики, зокрема, чисельність сільського населення в Одеській області скоротилася за останні 7 років на 6,6 тис. осіб, міське населення збільшилося на 10,8 тис. осіб. У Миколаївській області число сільських жителів зменшилося з 386,9 тис. осіб у 2009 р. до 367,6 тис. осіб на початок 2016 р., чисельність міських жителів скоротилася з 808,9 до 790,6 тис. осіб. У Херсонській області чисельність жителів у сільських поселеннях скоротилася з 427,5 тис. осіб до 411,9 тис. осіб, поряд з тим кількість міських жителів зменшилась на 21,5 тис. осіб. Такі тенденції, з одного боку, пояснюються спадом народжуваності, з іншого – міграційними переміщеннями.

Таблиця 1

Тенденції міграції на Півдні України (2010–2016 рр.)

	2010		2011		2012		2013		2014	2015	2016*
	У межах області	Зовнішня	У межах області	Зовнішня	У межах області	Зовнішня	У межах області	Зовнішня	**	**	**
Одеська область											
Прибуло	23703	14255	23100	13550	23038	19727	20880	16264	31709	25781	5166
Вибуло	23703	9153	23100	9460	23038	9600	20880	10483	27070	24795	5185
Миколаївська область											
Прибуло	8487	6867	8184	6593	8630	6678	8416	6447	14545	14023	2857
Вибуло	8487	7232	8184	7240	8630	7658	8416	7246	13901	13817	2653
Херсонська область											
Прибуло	8751	6312	8589	6201	8033	5968	7545	5469	13401	12646	2536
Вибуло	8751	7462	8589	7328	8033	7842	7545	7386	14259	12947	2448

*Дані статистики переміщень в Одеській області датовані січнем-квітнем 2016 р., у Миколаївській, Херсонській – січнем-березнем 2016 р.; ** до 2013 р. згідно з методикою вивчення статистичних показників міграції оцінювали переміщення в межах та поза межами області, з 2014 р. визначається загальний показник прибулих/вибулих без визначення напрямку й відстані переміщення, що пов'язано, насамперед, з розмежування функціональних обов'язків та повноважень Міністерства внутрішніх справ і Державної міграційної служби.

Джерело: [5; 6; 7].

Окремо варто звернути увагу на наявність нелегальної міграції на Півдні України, який використовують як міграційний коридор до країн Західної Європи та Центральної Америки. На думку А. Козаченко, аналіз виявлених випадків незаконної міграції дає змогу виявити ряд способів її реалізації. Найнебезпечнішим видом міграції є схема, відповідно до якої громадяни через морські, вантажні порти здійснюють переміщення згідно з маршрутом суден. Використання Південного регіону, передусім Миколаївської та Херсонської областей, для нелегального переміщення мігрантів до Західної Європи зумовлено рядом причин. По-перше, лише цей регіон має можливості щодо використання морського транспорту, який переважає в міграційних схемах завдяки широким технічним можливостям схову мігрантів і відсутності засобів проведення належного контролю з огляду на особливості цього виду транспорту. По-друге, ці області не залучені до здійснення масштабних пасажирських перевезень, на відміну від Одеської області, тому не передбачають ні організаційних, ні технічних заходів щодо виявлення незаконних мігрантів. По-третє, значного поширення набула регіональна транзитна міграція – громадяни сусідньої Молдови напівлегально прибувають на територію України з метою подальшого переміщення на територію Росії [3].

Як бачимо, внутрішні переміщення є більш поширеною формою зміни місця проживання, за проаналізованими даними вони майже в 10 разів переважають за обсягом зареєстровані випадки зовнішньої міграції. Більше ніж половина всіх переїздів здійснюється всередині регіонів, і лише трохи менше 1/3 – між регіонами України. Переважають переміщення між містом і селом, що характеризуються бурхливими процесами індустріалізації та урбанізації, сільське населення скорочується в основному за рахунок відтоку представників молодого покоління, інтенсивність вибуття якого в 3–4 рази вища, ніж інших вікових груп сільського населення. Важливо підкреслити: виїжджаючи на роботу до міст, громадяни залишаються в правовому полі держави й уже завдяки цьому є краще захищеними, ніж мігранти, працевлаштовані за кордоном, вони переважно зайняті неофіційно, тобто не користуються належною повнотою трудових прав, позбавлені соціальних гарантій.

Починаючи з 2013 р., численні внутрішні переселення в Україні спричинені анексією АР Криму та воєнними діями на Донбасі, у Луганську мають вимушений характер. Вимушені міграції принципово відрізняються від добровільних, спрямованих на покращення матеріального та соціального становища, тим, що, навпаки, спричиняють втрату соціального статусу й руйнування добробуту переселенців. Надмірна концентрація таких мігрантів лягає важким тягарем на інфраструктуру, ринок праці та житла регіонів переїзду, ситуація може ускладнюватися, зважаючи на той факт, що частина внутрішньо переміщених осіб орієнтується на постійне проживання в інших регіонах України.

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що причини міграції дещо нагадують стресові, їх умовно можна поділити на загальні (низький рівень соціально-економічного розвитку регіону/країни, високий рівень безробіття, низька оплата праці) та спеціальні (безпосередньо пов'язані з конкретною ситуацією кожного мігранта, наприклад, його спеціалізація незатребувана, бажання покращити умови проживання, інтерес до нового тощо).

До провідних чинників варто зарахувати такі: економічні (наявна структура ринку праці сприяє, з одного боку, притоку сезонних, некваліфікованих мігрантів для забезпечення належного функціонування сільського господарства Херсонської та Миколаївської областей, з іншого – відтоку кваліфікованої робочої сили, викликаного занепадом судно-, машинобудування); демографічні (територіальні відмінності в структурі населення за статтю, віком, кількісним складом сімей, які істотно впливають на режим відтворення робочої сили й на її здатність до територіального пересування, зокрема в районах, де багато населення в активному працездатному віці, інтенсивність трудових переміщень істотно зростає, особливо в напрямках місто – село, село – село, велике місто – мале місто); екологічні (кліматичні умови, ландшафт і екологічна ситуація визначають можливості розвитку сфери туризму, сфери обслуговування, спричиняють активізацію сезонної, некваліфікованої трудової міграції); географічні (розташування поряд з наявною портовою зоною найбільшого промтоварного ринку країни «7-й кілометр» так званого «нового торгового міста» спричиняє появу комерційної трудової міграції); соціально-політичні (трудова міграція як наслідок переселення втікачів із зони АТО, вигнанців з АР Крим, ротаційна міграція військовослужбовців); соціально-культурні (навчальні переміщення до обласних центрів – освітніх осередків).

Більшість виїздів з регіону пов'язано з особистими, сімейними обставинами – позбувшись важливого, іноді основного джерела доходів, люди змушені мігрувати, адже це стало стратегією виживання багатьох сімей. Можна припустити, що переважно всі особисті й сімейні обставини продиктовані економічними причинами, оскільки соціально-економічна захищеність є вирішальним чинником рівною мірою як для країни загалом, так і для кожної людини зокрема. Таким чином, економічні інтереси й матеріальні стимули, посідають значне місце в психологічних установах на міграцію. До демографічного чинника можна зарахувати територіальні відмінності в структурі населення за статтю, віком, кількісним складом сімей, які істотно впливають на режим відтворення робочої сили і її здатність до територіального пересування.

Варто також окремо звернути увагу на міграційні ефекти, що є наслідком переміщення населення із села в місто. Трудова міграція належить до категорії соціально-економічних явищ, і рішення про неї може бути для потенційного сільського мігранта цілком виправданим, незважаючи на наявність міського безробіття. У цій ситуації мотивом ухвалення такого рі-

шення є не стільки відмінності в рівні існуючих заробітків у селі й місті, скільки очікуваний дохід на новому місці роботи. Мігрант здійснює порівняння можливостей ринку робочої сили в міських і сільських районах, щоб отримати максимум вигоди від переміщення, зміни робочого місця. Її очікуваний розмір визначається різницею в оцінці сільської та промислової праці, а також ступенем імовірності отримання в місті роботи. По суті, теорія стверджує, що люди (які працюють і шукають роботу) порівнюють очікувані доходи в межах досяжного часового періоду в місті (різницю між доходами й витратами міграції) із середніми доходами в аграрному секторі. Якщо перші виявляються більше, то ухвалюється рішення про міграцію.

До позитивних наслідків трудової міграції регіону варто зарахувати зниження рівня бідності сільських жителів, як результат – зменшення соціальної напруги в регіональному соціумі завдяки отриманню більшої заробітної плати, покращенню рівня життя працівників та членів їхніх родин, набуттю нового професійного досвіду, підвищенню рівня кваліфікації, розширенню світогляду, набуттю свідомості та розумінню реальних умов ринкової економіки.

Висновки. Незважаючи на активне вивільнення робочої сили й високий рівень безробіття, у деяких регіонах Півдня спостерігається нестача трудових ресурсів, яка частково заповнюється за рахунок мігрантів із сільської місцевості. На сьогодні вже не безробіття є головною проблемою вітчизняного ринку праці, а низька оплата праці. Менше можливостей у некваліфікованих робочих. Багато підприємств, особливо сільських, віддають перевагу вимушеним мігрантам на противагу місцевими працівниками, оскільки це достатньо дешева, кваліфікована й дисциплінована робоча сила. Мігранти стикаються з певними проблемами на ринках праці, основною з них є невідповідність праці основній професії й рівню їх кваліфікації. Через це знижується їх професійно-кваліфікаційний рівень. Унаслідок переїзду часто виникають переміщення всередині кваліфікаційних груп. Потрібно також розмежовувати проблеми, пов'язані зі зміною робочого місця (тимчасової зміни місця проживання, перенавчання) та з адаптацією до нового підприємства, трудового колективу, виду праці.

Аналіз економічних і демографічних наслідків трудової міграції для Південного регіону свідчить, що позитивний міграційний ефект доволі незначний, якщо не брати до уваги зняття напруги на національному ринку праці, головною втратою від трудової міграції є завдання шкоди населенню й людському капіталу. Головною причиною цього є те, що трудова міграція виключена з національних стратегій зайнятості, боротьби з бідністю та економічного розвитку. Органи державного управління регіонів-донорів повинні ставитися до трудової міграції як до проблеми й не намагатися вбачати в ній перспективи розвитку, тоді як регіони-реципієнти прагнуть отримати від міграційних потоків робочої сили максимальну вигоду. Як наслідок, до сьогодні не створено сприятливих умов для формування люд-

ського капіталу, циркуляції інтелектуального потенціалу й виробничого внеску з боку трудових мігрантів.

Список використаної літератури

1. Безрукава Н. В. Міграція робочої сили з України до ЄС: аналіз особливостей та наслідків / Н. В. Безрукава, В. А. Свічкарь // Бізнес Інформ. – 2016. – № 2. – С. 21–27.
2. В ООН повідомили про рекордну кількість біженців, які утекли до Європи за рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/svit/v-oon-povidomili-pro-rekordnu-kilkist-bizhenciv-yaki-utekli-do-yevropi-za-rik-558671.html>.
3. Козаченко А. Незаконная миграция и торговля людьми на Юге Украины: уровень распространения и способы противодействия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=530>.
4. Кукурудза І. І. Україна у світових процесах трудової міграції : монографія / І. І. Кукурудза, Т. І. Ромашенко. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – С. 12, 101–104, 249–252.
5. Офіційний сайт Головного управління статистики в Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики в Херсонській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>.
8. Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс] / А. Солодько, А. Фітісова. – Режим доступу: <http://www.cedos.org.ua/uk/migration/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>.
9. Романенко І. О. Статистичний аналіз трудової міграції в Україні / І. О. Романенко, З. П. Бараник // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / Нац. Академія статистики, обліку та аудиту. – Київ : Формат, 2012. – Вип. 11. – С. 43–54.
10. Трудовая миграция: Украина теряет людей и будущее [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://112.ua/mnenie/trudovaya-migraciya-ukraina-teryaet-lyudey-i-budushhee-269408.html>.
11. Українська міграція до Європи та розв'язання пов'язаних із нею регіональних проблем : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук. конф., 24 березня 2008 р., м. Тернопіль / Національний ін-т проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України; Фонд Фрідріха Берта; О. С. Власюк (заг. ред.), О. А. Малиновська (упоряд.). – Київ : Фоліант, 2008. – 200 с.
12. Шульга М. Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг : у 2 т. / за ред. В. Ворони, М. Шульги, Є. Головахи. – Київ, 2011. – Т. 1. Аналітичні матеріали. – С. 112.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2016.

Калашникова Л. В., Черная В. А. Активизация трудовой миграции процессов как угроза безопасному функционированию регионального социума

В статье рассмотрены причины, факторы активизации трудовой миграции процессов, проанализировано появление новой пятой волны трудовой миграции, детерминированной социально-политическими и экономическими сферами. Охарактеризованы тенденции трудовой миграции Юга Украины на основе анализа статистических данных миграционного продвижения населения, функционирования рынка труда, численности и состава населения 2010–2016 гг. На основе полученных данных доказано наличие тенденций увеличения объемов внутренней миграции за счет уменьшения внешней миграции, преобладание маятниковых, сезонных перемещений, преимуществ-

венно центробежного направления, за счет развития сельскохозяйственной, рекреационно-туристической сферы.

Ключевые слова: трудовая миграция, трудовые миграционные процессы, специфика региона, внутренние трудовые перемещения, последствия трудовой миграции.

Kalashnikova L., Chorna V. Activation of labor migration as a threat to the safe operation of regional society

The article analyzed the causes and factors of the activation of work-migration processes reasonably emergence of new fifth wave of labor migration, determined by socio-political and economic premises. Labour migration belongs to the category of socio-economic phenomena and the decision on it can be for a potential rural migrant justified, despite the presence of the urban unemployment. In this situation, the motive of such decision are not of many differences in the level of current earnings in the village and in the city, as the expected return on the new job. Migrant compares labor market opportunities in the urban and rural areas, get the maximum benefits from the move and changing the workplace. It is expected that the size is determined by the difference in the evaluation of the rural and industrial labor, as well as the degree of the probability of working market in city.

To characterize the modern trends of labor migration of the South of Ukraine on the basis of the analysis of statistical data of the migration movements of the population, the labor market, the size and composition of the population for 2010-2016 are analyzed. Monthly dynamics of the number of unemployed and the needs of enterprises for vacancies workers indicates the presence of the seasonal characteristics of these indicators are shown. In addition, the study of monthly indicators of migratory movement, bring the assumption of the related to the temporary pendulum region specifics, seasonal movements of labor of persons employed in the agricultural, recreational sphere. On the basis of the data is obtained and proved the presence of the upward trend in internal migration due to the reduction of external migration, the predominance of the pendulum, seasonal movements, mainly the centrifugal direction, due to the development of agricultural, recreational and tourism industry.

Southern region has the possibility of using sea transport as the predominant in migration schemes, in view of the broad technical capabilities of migrants storage and lack of funds for adequate control given the characteristics of this mode of transport. Odessa region is involved in the implementation of large-scale passenger transport. It is become widespread regional transit migration. This is in turn to lead to positive results of labor migration in the region – poverty alleviation of rural residents, as a result of a decrease in social tensions in the regional society by gaining a greater wage, improving the lives of workers and their families, getting a new professional experience, raising the qualification of memories, the acquisition of the consciousness and understanding of the real conditions of the market economy.

Key words: labor migration, work-migration processes of the specifics of the region, internal labor movements, the effects of labor migration.